

ΧΩΡΟΣ_ΔΗΜΟΣΙΟΣ
έκλειψη ή ανασυγκρότηση

ΔΙΑΛΕΞΗ

Ακαδημαϊκό έτος 2012-2013

ΤΟΜΕΑΣ IV

Επιβλέπων καθηγητής : Σεβαστάκης Δημήτρης

Φοιτήτρια : Αντωνάτου Κατερίνα , ΑΜ: 04107644

Περιεχόμενα

Εισαγωγή	1
Λειτουργική- παραγωγική χρήση του δημόσιου χώρου	5
Αντισυμβατικές καταστάσεις και αντιστροφή του χώρου	12
Συγκρουσιακή- πολιτική χρήση του δημόσιου χώρου	15
Παιγνιοκεντρική- ψυχαγωγική χρήση του δημόσιου χώρου	27
Η έκλειψη του δημόσιου χώρου	40
Επίλογος	44
Βιβλιογραφία	48
Ειδικό λεξιλόγιο	52

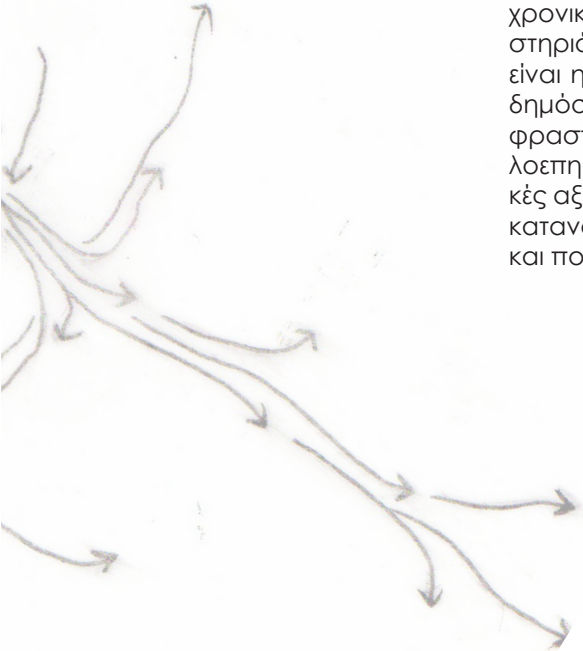
Ο χώρος της πόλης, ως μια δυναμική συνθήκη, αποτελεί το πεδίο ποικίλων και διαφορετικών δικτύων σχέσεων, ανθρωπίνων δράσεων και σωματικών πρακτικών. Είναι ο χώρος όπου το ανθρώπινο σώμα εκφράζεται, κινείται, αντιδρά, σχετίζεται και δέχεται περιορισμούς. Κατά τον H. Lefebvre, 1991, ο χώρος που ζούμε δεν είναι απλά μια παθητική σκηνή πάνω στην οποία ξεδιπλώνεται η κοινωνική ζωή, αλλά αποτελεί συστατικό στοιχείο της. Ο ίδιος δεν αναφέρεται μόνο στον αντικειμενικό, υλικό χώρο αλλά στον χώρο όπως τον αντιλαμβανόμαστε, τον κατανοούμε και τον βιώνουμε. Ο χώρος που ζούμε είναι η πραγματική εμπειρία του χώρου στην καθημερινότητα.

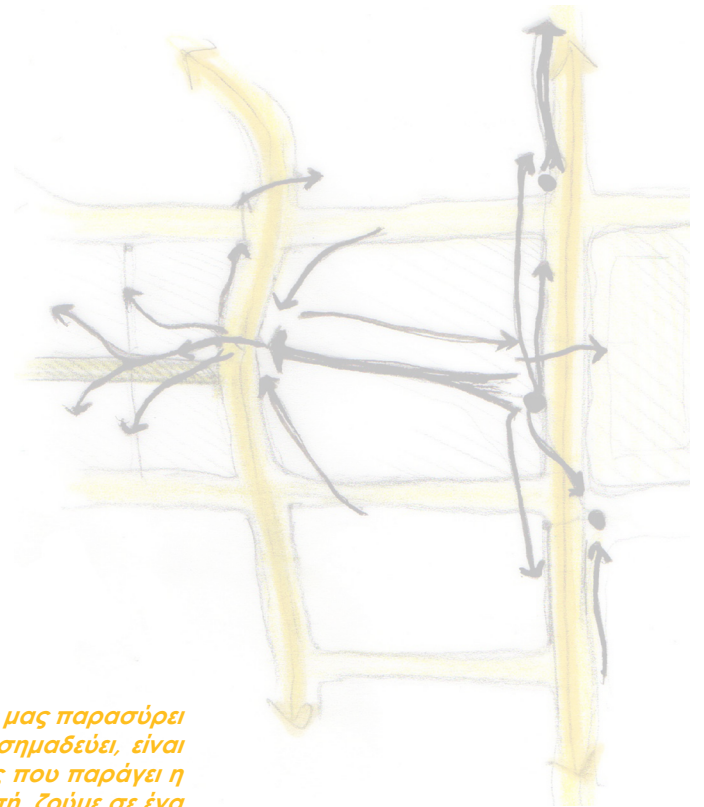
Η δημόσια ζωή της πόλης φιλοξενεί ένα σύνολο ρυθμών από διαφορετικές εμπειρίες στάσης, κίνησης και ιδεολογικής ανασυγκρότησης των ανθρώπων. Φαινομενικά ασύνδετες ή και αντικρουόμενες «εικόνες» είναι ικανές να συνυπάρξουν στην πόλη και να δημιουργήσουν ένα ιδιόμορφο θεατρικό σκηνικό, όπου τα γεγονότα και οι σκηνές εναλλάσσονται μέσα στον χώρο και τον χρόνο όπως τα καρέ του κινηματογράφου.

Διαδοχικά «καρέ» κινήσεων, εναλλαγής χώρων και καταστάσεων, ευφήμερα συμβάντα που αφομοιώνει και εκφράζει η ανθρώπινη ύπαρξη, δομούν πολιτισμικά το αστικό περιβάλλον. Διαδοχικές προσεγγίσεις του εικονικού χώρου και της εμπειρίας της πόλης που αναδεικνύουν την ανάγκη να ανασηματοδοτηθεί χωρικά και κοινωνικά ο δημόσιος χώρος και να ανακτήσει τον ρόλο του στην σύγχρονη αστική κοινωνία.

Στην εργασία αυτή αποτυπώνονται και αναλύονται τρεις διαφορετικές εμπειρίες κατοίκησης της πόλης, διατυπώνοντας ερωτήματα που έχουν σχέση με τον τρόπο που οι άνθρωποι αντιλαμβάνονται, βιώνουν, οικειοποιούνται, και διεκδικούν τον δημόσιο αστικό χώρο. Πρόκειται για μία παράθεση προσλήψεων από χωρικές και χρονικές στιγμές στην καθημερινή ζωή της πόλης αλλά και από ανθρώπινες δραστηριότητες που αγγίζουν τα όρια του αντισυμβατικού ή και «παραβατικού» όπως είναι η εξέγερση και το παιχνίδι στο δημόσιο χώρο. Σε αυτές τις «αποτυπώσεις», ο δημόσιος χώρος βιώνεται και συντίθεται με διαφορετικό τρόπο και οι ρυθμοί, η εκφραστικότητα και η δυναμικές των ενσώματων πρακτικών, μεταβάλλονται και αλληλοεπηρεάζονται από τον ίδιο τον χώρο αλλά και από τα αντικείμενα και τις συλλογικές αξιολογήσεις που τα ορίζουν. Παράλληλα, στην εργασία, γίνεται προσπάθεια να κατανοηθούν οι όροι έκλειψης του δημόσιου αστικού χώρου στη σύγχρονη πολιτική και πολιτισμική συνθήκη.

«Ο δημόσιος χώρος είναι ο χώρος μέσα στον οποίον ζούμε, ο οποίος μας παρασύρει έξω από τον εαυτό μας, είναι ο χώρος που μας κατατρώει και μας σημαδεύει, είναι και ο ίδιος ένας ετερογενής χώρος. Ζούμε στις αντιθέσεις, αντιφάσεις που παράγει η σύγχρονη πόλη και που βρίσκονται σε συνεχή διαλεκτική σχέση μ'αυτή, ζούμε σε ένα σύνολο από σχέσεις που προσδιορίζουν θέσεις στον χώρο.» Μ. Foucault, 1967

Λειτουργική- παραγωγική χρήση του δημόσιου χώρου

Ο δημόσιος χώρος είναι το σκηνικό στο οποίο διαφορετικοί άνθρωποι συναντιούνται, εκτίθενται, επικοινωνούν, συναλλάσσονται, διεκδικούν, μετακινούνται και επιτελούν τις καθημερινές τους λειτουργίες. Παρατηρώντας τις εκφάνσεις της καθημερινότητας των ανθρώπινων σωμάτων σε κομβικούς δημόσιους χώρους, διακρίνουμε αυτήν την κοινωνική και πολιτιστική διαστρωμάτωση που είναι γεμάτη από πολλούς μικρό-τόπους, μικρο-ιστούς, βλέμματα, κινήσεις, εικόνες και επιθυμίες. Μια συνηθισμένη καθημερινή μέρα στο κέντρο της Αθήνας θα παρατηρήσουμε να ξεδιπλώνονται στιγμιοτυπικά, ένα σύνολο από ευφήμερες καταστάσεις της κοινωνικής ζωής που ορίζουν τους τύπους επικοινωνίας μεταξύ των ανθρώπων και τους τρόπους με τους οποίους ο καθένας κατοικεί και οικειοποιείται τον δημόσιο χώρο. Ένα χαρακτηριστικό σημείο στην πόλη¹, στα πλαίσια του οποίου εκτυλίσσεται ένα τέτοιο μεταβαλλόμενο σκηνικό, μπορεί να είναι η περιοχή του Συντάγματος. Χώρος που αντανακλά τα δίκτυα των ανθρώπινων σχέσεων, των συναντήσεων και των διασταυρώσεων και σχηματίζει ένα πλέγμα από μικρά και μεγάλα συμβάντα. Τα μεγάλα δημόσια κτίρια που συγκεντρώνονται στο σημείο αυτό, η πλατεία, τα κτίρια γραφείων και καταστημάτων, ο σταθμός του μετρό, οι κεντρικές λεωφόροι και οι γύρω εμπορικοί δρόμοι, αποτελούν στοιχεία που συνθέτουν τον χώρο και τον προσδιορίζουν νοηματικά και ιστορικά στην συλλογική μνήμη των κατοίκων.

Ο δημόσιος χώρος αναπαράγεται διαρκώς από τις δραστηριότητες κατοίκησης, χρήσης και τις καθημερινές αλληλεπιδράσεις των ανθρώπων. Έμφανίζεται ως ένας ετερογενής χώρος που διαρκώς αλλάζει, διαμορφώνεται και αμφισβητείται από τις ανθρώπινες δραστηριότητες που τον συνθέτουν και σ'αυτόν αποτυπώνονται οι τάσεις διαφορετικών κοινωνικών ομάδων που οικειοποιούνται, η καθεμία με άλλο τρόπο, τα φυσικά στοιχεία του αστικού περιβάλλοντος. Οι κινήσεις των χρηστών δημιουργούν ένα πλέγμα από διασταυρούμενες χωρικές τροχιές οργανώνοντας τον δημόσιο χώρο με βάση την ταυτότητα της παραγωγής, της επιτέλεσης των λειτουργιών και της κατανάλωσης. Ανθρώπινες τροχιές που καθορίζουν και καθορίζονται από τις ιδιαιτερότητες του χώρου, την αρχιτεκτονική του, την ιστορική του μνήμη, τους θεσμούς και τις λειτουργικές πυκνώσεις του.

Η θεατρικότητα² των εμπορικών συναλλαγών και η ιδιότυπη αυτή κατοίκηση των μεταβατικών χώρων όπως τα πεζοδρόμια ή οι πλατείες, επανασηματίζουν τον δημόσιο χώρο της πόλης, με βάση το δίκτυο των κοινωνικών σχέσεων και βιωμάτων.

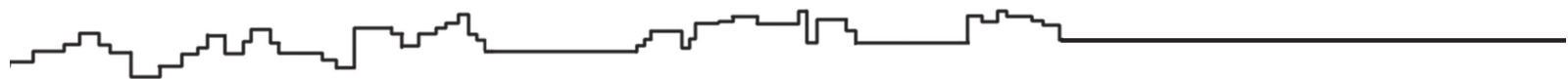
Τα ανθρώπινα σώματα και η ποικιλία στην εκφραστικότητά τους είναι το στοιχείο που νοηματοδοτεί τον δημόσιο χώρο και ενσαρκώνει τα καθημερινά δράματα που εκτυλίσσονται στον περιβάλλον του. Δράματα στην πλειοψηφία τους λειτουργικά και άμεσα συσχετισμένα με την έννοια της εργασίας, του καθήκοντος, του ωραρίου, της κατανάλωσης και γενικά των καθημερινών πρακτικών της κοινωνικής ζωής στην σύγχρονη πόλη. «Η σύγχρονη εμπειρία του πλήθους, που πλημμυρίζει τους δρόμους, τους σταθμούς του υπογείου, τα πολυκαταστήματα ή τα δημόσια κτίρια, αυτή η εμπειρία, που καθορίζει τη σχέση με την πόλη ήδη από τον προηγούμενο αιώνα, είναι μια εμπειρία σχέσης σωμάτων.» Σ.Σταυρίδης, 2010

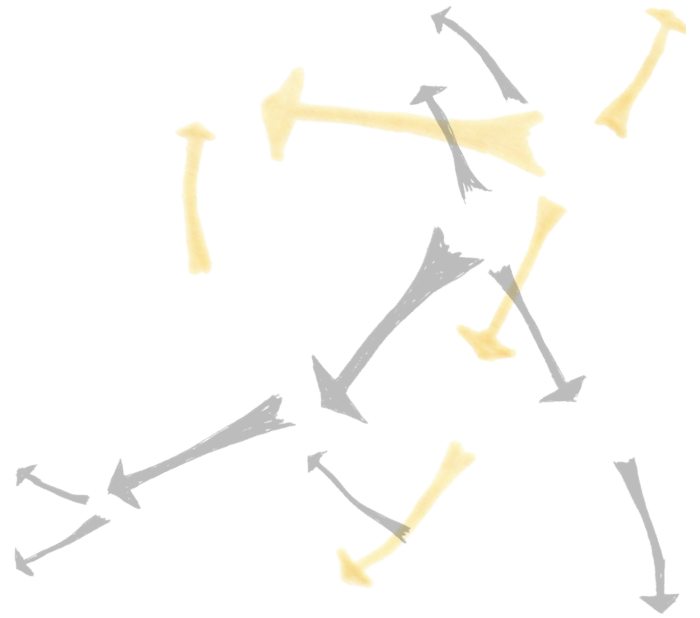

«Η σκέψη του δρόμου φέρνει στο μυαλό μας εικόνες ανθρώπων που μιλούν και αγγίζονται, χιλιάδες διαφορετικά πρόσωπα με διαφορετικές συναισθηματικές εκφράσεις, προσωπικές ιδιωτικές σκέψεις και ζωές ιδιωτικές.» Richard Sennett, 1990

Παράλληλα, η κίνηση του πλήθους που κατακλύζει τον δημόσιο αστικό χώρο, διακυμαίνεται και μέσα σε διαφορετικά χρονικά και χωρικά πλαίσια από αυτά της καθημερινής παραγωγής και λειτουργίας. Η εκφραστικότητα των σωμάτων αυτών πάνω στον χώρο, οι κινήσεις και οι τροχιές που αναπτύσσουν, υποδηλώνουν έναν διαφοροποιημένο τρόπο κατοίκησης του δημόσιου χώρου σε σχέση με το υπόλοιπο πλήθος. Δημιουργούν μικρά εφήμερα σκηνικά στον δημόσιο χώρο που προσδιορίζουν ένα ιδιότυπο τρόπο κατοίκησης του δημόσιου χώρου. Ίσως κάποιες φορές αγγίζουν την έννοια του παραβατικού ή του αντισυμβατικού-όπως η έννοια αυτή προσδιορίζεται από την σύγχρονη κοινωνία της πόλης.

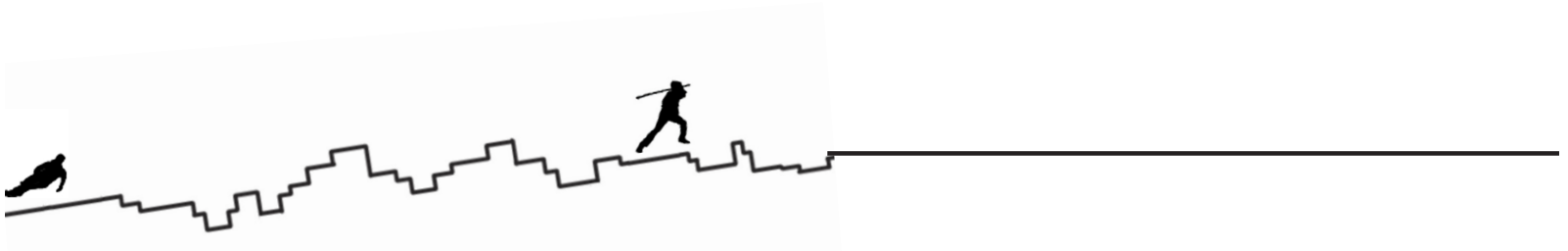

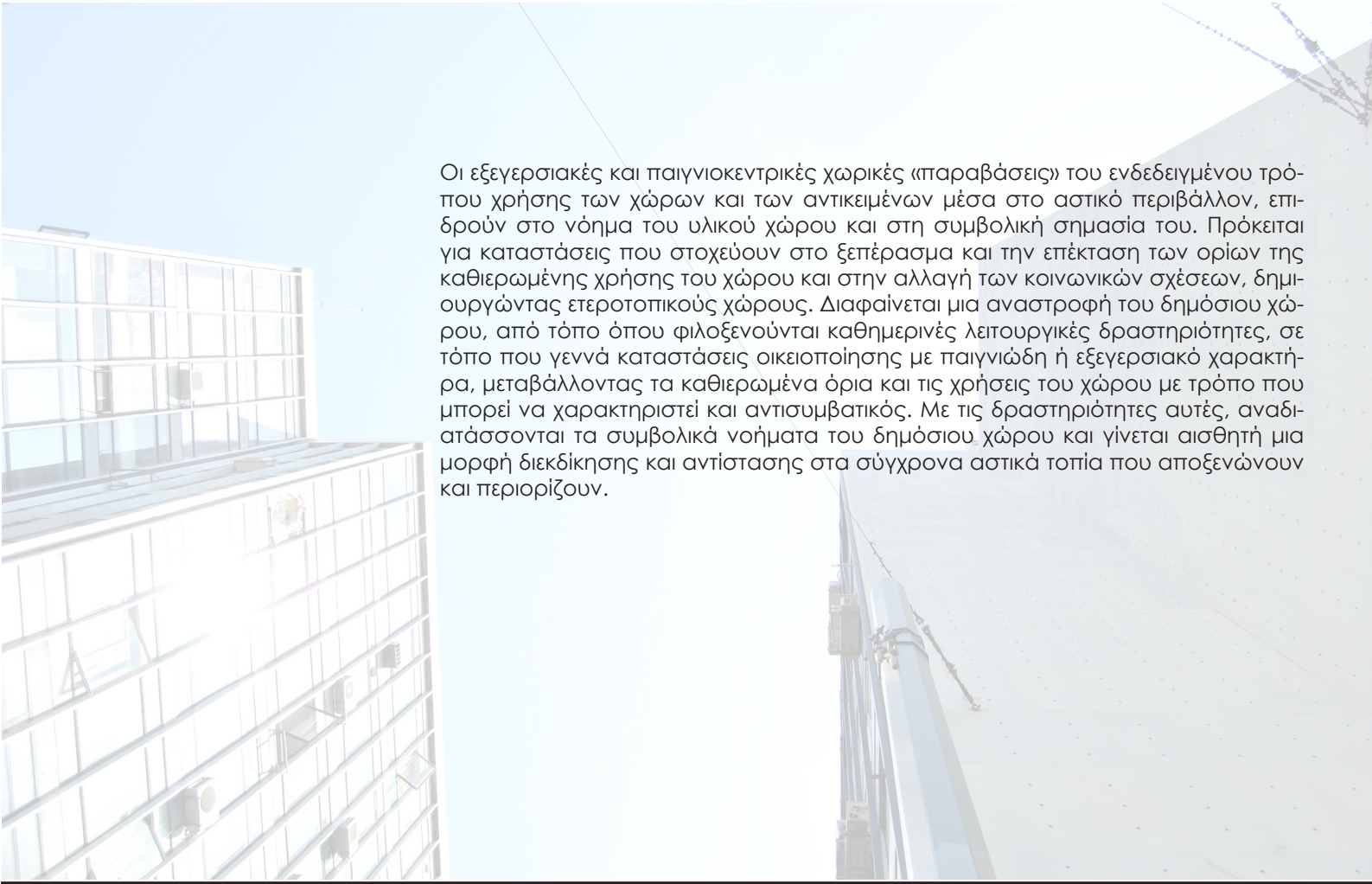

Νοηματική αναστροφή του χώρου

Την εικόνα του καθημερινού δημόσιου χώρου, με την λειτουργικότητα, την επανάληψιμότητα και τις οργανωτικές αρχές που τον διέπουν, έρχονται να αντιστρέψουν ανθρώπινες δράσεις με αντισυμβατικό περιεχόμενο, όπως είναι οι εξεγερσιακές δράσεις και οι καταστάσεις που στηρίζονται στην έννοια του παιχνιδιού³ στην πόλη. Τα δύο παραδείγματα που θα αναλυθούν στη συνέχεια αφορούν αυτές τις καταστάσεις αντιστροφής του δημόσιου χώρου, επικεντρώνοντας την αναφορά σε παραδείγματα από τις εξεγερσιακές δράσεις του Δεκεμβρη '08 και την παιγνιώδη δραστηριότητα του parkour στην πόλη της Αθήνας.

Οι εξεγερσιακές και παιγνιοκεντρικές χωρικές «παραβάσεις» του ενδεδειγμένου τρόπου χρήσης των χώρων και των αντικειμένων μέσα στο αστικό περιβάλλον, επιδρούν στο νόημα του υλικού χώρου και στη συμβολική σημασία του. Πρόκειται για καταστάσεις που στοχεύουν στο ξεπέρασμα και την επέκταση των ορίων της καθιερωμένης χρήσης του χώρου και στην αλλαγή των κοινωνικών σχέσεων, δημιουργώντας ετεροτοπικούς χώρους. Διαφαίνεται μια αναστροφή του δημόσιου χώρου, από τόπο όπου φιλοξενούνται καθημερινές λειτουργικές δραστηριότητες, σε τόπο που γεννά καταστάσεις οικειοποίησης με παιγνιώδη ή εξεγερσιακό χαρακτήρα, μεταβάλλοντας τα καθιερωμένα όρια και τις χρήσεις του χώρου με τρόπο που μπορεί να χαρακτηριστεί και αντισυμβατικός. Με τις δραστηριότητες αυτές, αναδιτάσσονται τα συμβολικά νοήματα του δημόσιου χώρου και γίνεται αισθητή μια μορφή διεκδίκησης και αντίστασης στα σύγχρονα αστικά τοπία που αποξενώνουν και περιορίζουν.

Κατά την διάρκεια συγκρουσιακών δράσεων στην πόλη, η προσωρινή αναστολή της «κανονικής» ροής της καθημερινότητας έρχεται να κλονίσει την διάταξη και την οργάνωση του δημόσιου χώρου. Η εξεγερσιακή δραστηριότητα ως ένα πολιτικό και κοινωνικό γεγονός, αποτυπώνει στον χώρο της πόλης την κοινωνική ταραχή και αναδεικνύει την χωρική διάσταση που έχει μια συγκρούση. Κατά τη διάρκεια τέτοιων γεγονότων παρατηρείται έντονη ανθρώπινη διάχυση μέσα στην πόλη, η θεσπισμένη κανονικότητα και οι καθημερινές συνήθειες διαταράσσονται.

Στην εικόνα της πόλης κατά την διάρκεια εξεγερσιακών συγκρούσεων γίνεται αισθητή μια αλλαγή του πρωτοκόλλου κατοίκησης και χρήσης του δημόσιου χώρου. Έχουμε διαφορετικούς τύπους κάλυψης του κενού και των δρόμων, αντικανονικές χρήσεις των αντικειμένων του αστικού περιβάλλοντος και των κτιρίων και ροές ανθρώπινων κινήσεων που χαρακτηρίζονται απο καταστάσεις συγκέντρωσης και διάχυσης, σύγκρουσης, αντίδρασης και έντονης σωματικότητας. Μέσα από τις κοινωνικές εξεγέρσεις διακρίνεται παράλληλα και η ανάγκη των πολιτών για διεκδίκηση και επανανοηματοδότηση του δημόσιου χώρου ως προς την δομή, την μορφή, την λειτουργία του καθώς και τις κοινωνικές σχέσεις που αναπαράγει. Εξεγερσιακές καταστάσεις που δεν είναι απλώς εντός της πόλης αλλά επίσης εναντίον της, εναντίον της μορφής της, της παθολογίας και της διαφθοράς της.

«Ο χώρος δεν είναι επιστημονικό αντικείμενο παρερμηνευμένο από την ιδεολογία ή την πολιτική. Υπήρξε πάντα πολιτικός και στρατηγικός. Ο χώρος είναι πολιτικός και ιδεολογικός. Είναι κατά λέξη μια παράσταση γεμάτη ιδεολογία.» Α. Λεφέβρ 1977

Οι κινήσεις των ανθρώπων μέσα στην πόλη αλλάζουν, γίνονται πιο ασύντακτες, ακαθόριστες, πολύπλοκες ή και βίαιες ενώ η καθιερωμένες χρήσεις των υλικών στοιχείων του χώρου (κάγκελα, κολωνάκια, κάδοι, πλάκες, φανάρια κλπ) αμφισβητούνται, μετασχηματίζονται ή καταστρέφονται μέσα σε μια ολική αυτενέργεια του πλήθους. Οι δρόμοι⁴ αποτελούν πλέον χώρους συνύπαρξης και αντίστασης αυτών που διαμαρτύρονται αποκλείοντας την καθιερωμένη κυκλοφορία των οχημάτων και των ανθρώπων όπως αυτή γίνεται μια συνηθισμένη μέρα. Ταυτόχρονα ανατοποθετούνται τα χωρικά εμπόδια πάνω στη βάση ενός βίαιου ή παραβατικού συλλογικού-υλικά και συμβολικά- απέναντι στις επιθέσεις της εξουσίας.

Στις εξεγερσιακές δράσεις, όπως για παράδειγμα αυτήν του Δεκέμβρη '08, η οργή των διαμαρτυρούμενων εκφράστηκε ιδιαίτερα έντονα στον χώρο της πόλης. Παρατηρούνται επιθέσεις σε θεσμικά κτίρια, και γενικότερα σε κτίρια-σύμβολα του κρατικού μηχανισμού. Μετασχηματίζονται οι θεσμικές χρήσεις των χώρων όπως είναι τα πανεπιστήμια, τα κέντρα πολιτισμού, τα ιστορικά κτίρια κ.α. σε καταφύγια προστασίας, μέσα αντιπληροφόρησης και τόπους παρέμβασης. Παράλληλα έχουμε τάσεις ανακατάληψης του κέντρου από χαμηλά ταξικά ή οικονομικά κοινωνικά στρώματα.

Το πλήθος είναι διαρκώς στον δρόμο σε μια χαοτική μαζικότητα, χρονικά και χωρικά ακαθόριστη. Έχουμε έντονες εναλλαγές καταστάσεων και φαινομένων μέσα στον χώρο, με την πόλη της καθημερινότητας να δίνει την θέση της σε μια πόλη ακραίων δράσεων και γεγονότων. Ο αμφισβητούμενος κοινωνικός χώρος αναπροσαρμόζεται καθημερινά με νέους όρους μεταβάλλοντας τις χωρικές ροές της πόλης. Το πλήθος των ανθρώπινων σωμάτων που περπατούν στις κεντρικές λεωφόρους, οι ανθρώπινες φωνές, οι κινήσεις οργής και τα βήματά τους σε μια ελεύθερη χαοτική εξέλιξη, μετέτρεψαν την Αθήνα, από χώρο-θέαμα, σε μια πόλη από «εφήμερες ετεροτοπίες» διεκδίκησης. Η κατάσταση φέρνει στο προσκήνιο προβληματισμούς σχετικά με τις κυρίαρχες συνήθειες γύρω από τον τρόπο ζωής, εργασίας, έκφρασης, τον τρόπο διαχείρισης του σώματος, του χώρου και του χρόνου στη σύγχρονη κοινω-νία.

Ο χώρος της πόλης αποτέλεσε ένα «χώρο-σκηνή», ένα κοινό σύστημα αναφοράς των ανθρωπινων δράσεων με την εμπειρία του αστικού τοπίου να έχει μεταβληθεί. Οι ανοιχτές μεταβατικές χωρικές μέτρα στην πόλη, της έδωσαν την έννοια ενός τοπίου σε διαρκή αλλαγή, ενός τοπίου πειραματισμών, εντάσεων και ανασχηματισμών. Η θεατρικότητα που χαρακτήρισε τις εξεγερσιακές δράσεις στο αστικό περιβάλλον της Αθήνας τον Δεκέμβρη, έρχεται σε αντίθεση με την θεατρικότητα που χαρακτηρίζει την καθημερινή ζωή στην πόλη. Την θεατρικότητα του μικροαστικού ναρκισσισμού, της αδιαφορίας, της τάξης και της ασφάλειας, του εφησυχασμού και της κατανάλωσης. «Ο χώρος είναι κατά τον Ντε Σερτώ, ένας τόπος, όταν γίνεται πεδίο μιας δράσης, όταν με την πύο πλατιά έννοια του όρου, κατοικείται. Ετσι, ο δρόμος που ορίζεται γεωμετρικά από την πολεοδομία, μεταμορφώνεται σε χώρο από εκείνους που τον περπατούν.» Σ. Σταυρίδης, 2010

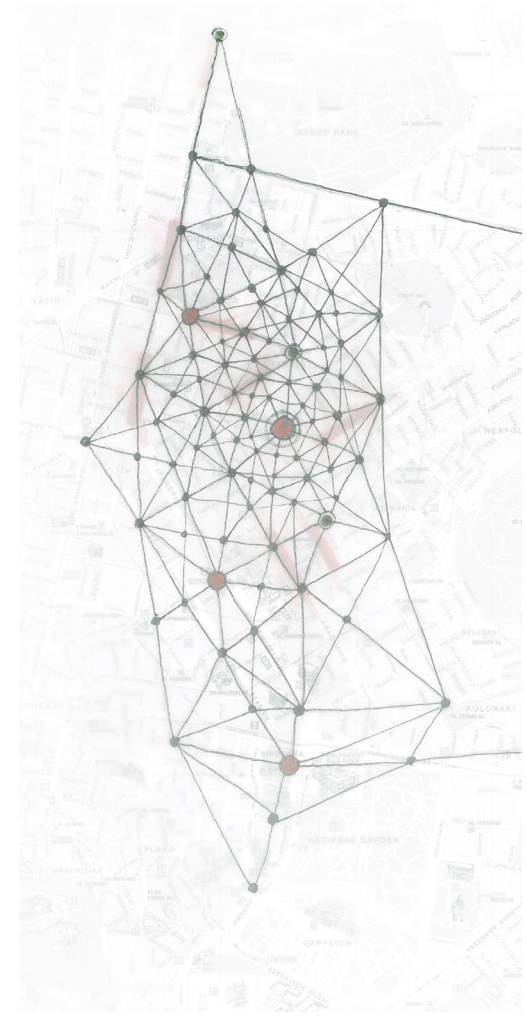

Σημεία αναφοράς της ευρύτερης περιοχής, σε χωρικό, συμβολικό και ιστορικό επίπεδο εντάσσονται στην γενικότερη έκρηξη και γίνονται χώροι ανασυγκρότησης πολιτικών ταυτοτήτων και σημεία συγκεντρώσεων. Σημαντικά κτίρια της πόλης της Αθήνας με έντονο το στοιχείο της ιστορικής μνήμης που έχουν μεγάλη χωρική και συμβολική σημασία για την νεώτερη ιστορική αφήγηση. Από την άλλη μεριά, κομβικά κτίρια της ευρύτερης περιοχής κυρίως του κέντρου, που συγκεφαλαιώνουν ή εικονογραφούν όλη την θέσμιση του κράτους κατά την νεώτερη Ελληνική ιστορία-κυρίως των τελευταίων 40 ετών-αποτέλεσαν σημεία επιθέσεων, διαμαρτυρίας ή κατάληξης των πορειών. Οι μεγάλες λεωφόροι του κέντρου αλλά και οι γύρω δρόμοι αδειάζουν από αυτοκίνητα και αποτελούν τους χώρους κίνησης, τους χώρους των συγκρούσεων και των διαδηλώσεων. Άξιο παρατήρησης είναι ότι βασικοί άξονες του πρώτου πολεοδομικού πυρήνα του Σάουμπερτ, εξακολουθούν μέχρι και σήμερα να αποτελούν το κεντρικό θέατρο των συγκρούσεων.

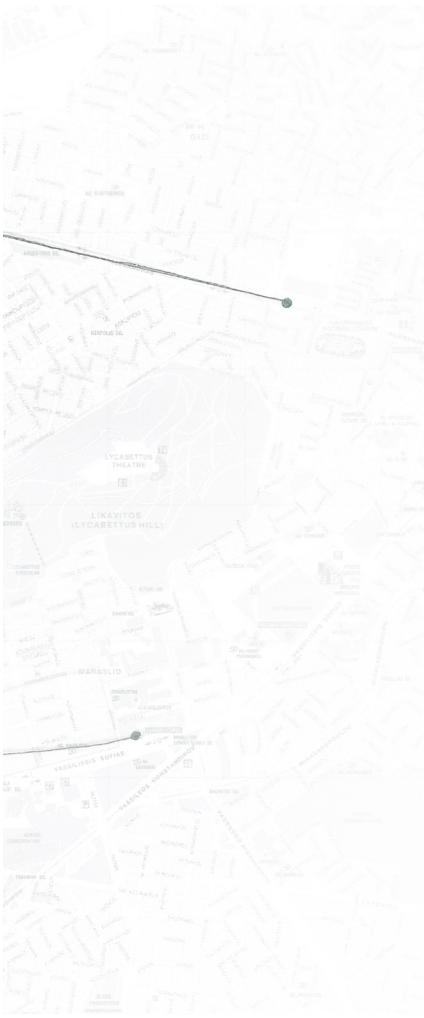

Οι δρόμοι λειτουργούν σαν τεχνητά όρια που διαχωρίζουν αλλά και ενώνουν τις περιοχές. Μπορεί να αποτελούν χώρους πειθαρχίας αλλά και χώρους αταξίας ή αντίστασης καθώς ένας δρόμος θεωρείται ενεργός, όχι μόνο όταν συντελεί στην ροή της κίνησης αλλά και όταν χρησιμοποιείται και για διαφορετικές και μη σχεδιασμένες λειτουργίες.

Με την κατάληψη των δρόμων της πόλης, τις πορείες και τις αυθόρμητες δράσεις, ορίζεται μια περιοχή που ενοποιείται και προσπαθεί να σπάσει την πολωτική σχέση εξουσίας που συγκροτούν οι όροι των πολιτικών, ταξικών, παραγωγικών και πολιτιστικών ιεραρχήσεων. Οι δράσεις στις περιοχές της εξέγερσης, οι κατευθύνσεις των διαδηλώσεων και των χωρικών ροών αλλά και οι στόχοι των επιθέσεων είναι προσανατολισμένες σε μια προσπάθεια ανακατάληψης της πόλης και μιας συμβολικής αποκαθήλωσης-κατάργησης του κράτους.

Ταυτόχρονα, ο δημόσιος αστικός χώρος αποτελεί τον χώρο όπου η ένταση και η συγκέντρωση των κυρίαρχων, κατασταλτικών μηχανισμών εκδηλώνεται σε μέγιστο βαθμό και έκταση. Έτσι, παρατηρείται η χρήση του χώρου από τον κατασταλτικό μηχανισμό για να ελέγξει τις ανεξέλεγκτες πρακτικές των διαδηλωτών και τα καθορίσει τον χαοτικό χαρακτήρα της εξέγερσης. Εχουμε ακροβολισμό των αστυνομικών δυνάμεων σε πολύ συγκεκριμένα σημεία της πόλης, σχηματίζοντας τείχη προστασίας. Τα σημεία αυτά βρίσκονται σε κομβικές θέσεις πάνω στους οδικούς άξονες και με την επιλογή τους –χώρα και χρονικά– οι κατασταλτικές δυνάμεις στοχεύουν στον έλεγχο της γεωμετρίας του πλήθους, την διάσπαση της πορείας και την προστασία σημαντικών κτιρίων και περιοχών ισχύος.

6.

5.

Παιγνιοκεντρική- ψυχαγωγική χρήση του δημόσιου χώρου

Οι παιγνιοκεντρικές δραστηριότητες που εμφανίζονται στην πόλη, πρόκειται για μορφές έκφρασης των ανθρώπων μέσα στον δημόσιο χώρο, επιθυμώντας μια σύντομη μεταβολή της εικόνας, των συνηθειών και των κανόνων της πόλης. Με τις δράσεις αυτές προωθείται μια διαφορετική κατανόηση και χρήση του δημόσιου χώρου αλλά και της καθημερινότητας του σώματος στον σύγχρονο δυτικό κόσμο, υπονοώντας την δημοκρατική λειτουργία του αστικού χώρου η οποία συνεχώς συρρικνώνεται νοηματικά.

Το parkour ή αλλιώς «η τέχνη της φυγής» πρόκειται για μια σωματική και πνευματική δραστηριότητα που έχει ως στόχο την κίνηση από ένα σημείο σε ένα άλλο όσο το δυνατόν πιο αποτελεσματικά και γρήγορα, χρησιμοποιώντας κυρίως τις δυνατότητες του ανθρώπινου σώματος. Γεννήθηκε στην Γαλλία τα τέλη της δεκαετίας του '80 και επηρεάστηκε από ασκήσεις του γαλλικού στρατού που είχαν στόχο την εξάσκηση αποτελεσματικών κινήσεων που διαμορφώνουν το σώμα και το μυαλό κάποιου για να είναι ικανός να υπερβεί εμπόδια σε κατάσταση εκτάκτου ανάγκης. Πλέον είναι μια αρκετά διαδεδομένη δραστηριότητα, κυρίως από νέους, που αναπτύσσεται συνεχώς στις πόλεις του εξωτερικού αλλά τα τελευταία χρόνια και στην Ελλάδα. Ένας traceur –αυτός που εξασκεί το parkour- μπορεί να μετακινηθεί γρήγορα και αποτελεσματικά χρησιμοποιώντας μόνο το σώμα του και με όλα τα ενδιάμεσα εμπόδια να λειτουργούν όχι ως εμπόδια αλλά σαν δευτερεύουσα διευκόλυνση. Είναι μια αυτοσχεδιαστική δραστηριότητα κατεξοχήν αστική καθώς εξασκείται στον δημόσιο χώρο της πόλης, έναν χώρο που δεν έχει σχεδιαστεί για τον σκοπό αυτό και που κάποια σημεία τις περισσότερες φορές είναι απαγορευτικά για τέτοιου είδους δραστηριότητες.

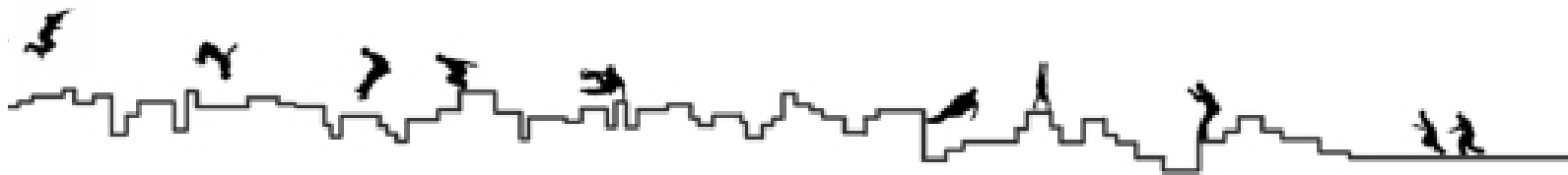
Το parkour εμπεριέχει έντονα την ανάπτυξη της ικανότητας να εντοπίζει κανείς εναλλακτικούς τρόπους κίνησης και πορείας μέσα στο χώρο και να υπερπηδά τα εμπόδια. Είναι ένα αυθόρμητο δημόσιο συμβάν, μια αστική δράση που περιλαμβάνει στοιχεία κοινωνικής ανυπακοής αλλά και χαρακτηριστικά μιας παιγνιώδους δράσης στο αστικό περιβάλλον. Η επιλογή των κινήσεων έχει άμεση σχέση με τις ιδιαιτερότητες του χώρου στον οποίο εξασκείται το parkour και αλλάζει ανάλογα με την εναλλαγή των χώρων. Είναι ένας συνδυασμός τεχνικής σωματικών ασκήσεων και στιγμιαίου αυτοσχεδιασμού με τον traceur να παράγει έναν νέο προσωπικό χώρο πάνω στον ήδη υπάρχοντα χώρο της πόλης.

Για κάποιον που εξασκεί το parkour, το σώμα⁴ αποτελεί το μέσο αλλά και το προϊόν μιας τεχνικής δράσης. Ο ίδιος με την δραστηριότητα του επαναπροσδιορίζει το σώμα και την σχέση του με τον χώρο της πόλης. Έρχεται να κλονίσει την καθημερινότητα των ανθρώπων μέσα στο αστικό περιβάλλον και να θέσει προβληματισμούς σχετικά με το πώς και σε ποιο βαθμό οι ίδιοι χρησιμοποιούν το σώμα τους στην καθημερινή τους ζωή. Η τέχνη του parkour επαναφέρει την φύση του ανθρώπινου σώματος και τις δυνατότητες του εκφράζοντας μια κριτική της αστικής ζωής όπως αυτή εξελίσσεται στην σύγχρονη πόλη του σήμερα. Αντιπαραθέτει τις αλλοτριωμένες καθιστικές συνθήκες της ζωής των κατοίκων με την αίσθηση της ελευθερίας και την χρήση του ανθρώπινου σώματος σε πολύ μεγαλύτερο εύρος. Το ανθρώπινο σώμα που προβάλλει η εξάσκηση του parkour είναι ένα σώμα δυναμικό που μπορεί να τρέξει ελεύθερο, να κάνει άλματα, να υπερπηδήσει εμπόδια και να επιλέξει την διαδρομή που θα κάνει στις τρεις διαστάσεις του χώρου καταργώντας τους περιορισμούς που το έχουν αναγκάσει να υφίσταται και αντιδρώντας στους ρυθμούς της αστικής ζωής.

Η δραστηριότητα του parkour έχει δυναμική σχέση με τη μορφολογία των χώρων που συμβαίνει και η σωματική επαφή με την αρχιτεκτονική επιφάνεια είναι άμεση. Τα πεζούλια, τα σκαλοπάτια, τα πεζοδρόμια, οι διαφορές επιπέδων, οι είσοδοι του μετρό, τα παγκάκια, τα κάγκελα, τα κολωνάκια, τα εγκαταλειμμένα κτίρια, όλα είναι εν δυνάμει ικανά να στήσουν το κατάλληλο σκηνικό για την διαδρομή ενός traceur ο οποίος με την δράση του «αναδιατυπώνει» την έννοια του αστικού εδάφους με τους δικούς του όρους. Είναι μια αντικανονική διαδρομή μέσα στο χώρο και εν μέρει παραβατική. Η ροή της κίνησης του επεκτείνεται και στην τρίτη διάσταση με τον traceur να ενώνει χώρους που απέχουν υψομετρικά και στους οποίους η μετάβαση είναι αδύνατη, απίθανη και αντισυμβατική σε σχέση με την χρήση που έχουν οι συγκεκριμένοι χώροι κανονικά.

8.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει η σωματική επαφή που αναπτύσσει ο traceur με τον αστικό εξοπλισμό, με το έδαφος, τους τοίχους και τις επιφάνειες που συναντάει στο πέρασμα του. Είναι μια ιδιόμορφη δραστηριότητα που εκτυλίσσεται στο δημόσιο χώρο αν σκεφτεί κανείς πως ο απλός περαστικός δεν θα επιδιώξει να κυλιστεί στο πεζοδρόμιο ή στο πεζούλι, να στηρίξει τα χέρια του στα κάγκελα με σκοπό να κάνει άλμα, να πατήσει έναν κατακόρυφο τοίχο ή ακόμα και να πέσει να χτυπήσει αρκετές φορές. Η χρήση του σώματος σε σχέση με τα στοιχεία του χώρου επαναδιαπραγματεύεται και διαφοροποιείται από την χρήση που κάνει στην καθημερινή του διαδρομή ο κάτοικος της πόλης. Ο traceur με την δραστηριότητα του στον χώρο, αναθεωρεί τις σχεδιαστικές συμβάσεις, εξερευνά τα όρια του σώματός του και προτείνει διαφορετικές ροές κινήσεων και εναλλακτικούς τρόπους «κατοίκησης» του αστικού περιβάλλοντος. Είναι μια νέα φιλοσοφία κίνησης όπου η σχέση μεταξύ δομημένου περιβάλλοντος και χρήστη μεταβάλλεται συνεχώς. Θα μπορούσε να χαρακτηριστεί και ως μια αστική περιπλάνηση, ένα παιχνίδι στον αστικό χώρο αν και τα χαρακτηριστικά του ξεπερνούν την απλή απόλαυση και εκφράζουν μια διαφορετική φιλοσοφία σχετικά με τον τρόπο που αντιλαμβάνεται κανείς την καθημερινή του ζωή στην πόλη. Η έννοια της αστικής περιπλάνησης συναντάται στις παιγνιοκεντρικές στρατηγικές της «ελεύθερης περιπλάνησης» ή αλλιώς *derives*⁷ των καταστασιακών καλλιτεχνών (S.I.) της δεκαετίας του '60 αλλά και σε σύγχρονες προσπάθειες διαφόρων αστικών ομάδων να ερμηνεύσουν και να επαναπροσδιορίσουν την σχέση τους με τον δημόσιο αστικό χώρο.

«Έκποψός μας είναι να βγάλουμε την τέχνη αυτή έξω στον κόσμο και να τον κάνουμε να καταλάβει τι σημαίνει να κινείται!» David Belle, 2002

Οι καθημερινές κινήσεις των κατοίκων της πόλης είναι οργανωμένες, συμβατικές, προκαθορισμένες και υπόκεινται σε κανόνες και περιορισμούς. Η πρακτική του parkour έρχεται να ξεπεράσει τα όρια του δεδομένου τρόπου κίνησης και να ορίσει μια νέα προβληματική του χώρου επινοώντας ταυτόχρονα και την λύση της. Η νέα διαδρομή που υποστηρίζει ο traceur θεωρείται παράλογη σε σχέση με τις διαδρομές που ορίζει η αρχιτεκτονική του δημόσιου χώρου καθώς σπάει την ροή της κανονικότητας, αντιδρά στους κανόνες που προβλέπει η οργάνωση του δημόσιου χώρου και δίνει νέα λειτουργία στα αντικείμενα που τον απαρτίζουν.

Το parkour, αλλά αντίστοιχα και άλλες δράσεις στον δημόσιο χώρο, όπως είναι το θέατρο, η μουσική, ο χορός στον δρόμο, τα graffiti ή άλλες καλλιτεχνικές παρεμβάσεις, έχουν σχέση με την δημιουργική διεκδίκηση της ελεύθερης επιφάνειας της πόλης και ταυτόχρονα προβάλλουν έμμεσα μια αμφισβήτηση της αρχιτεκτονικής της αλλά και των ανθρώπινων σχέσεων που αναπτύσσονται στο πλαίσιο της. Σε όλες αυτές τις δραστηριότητες, δεν αλλάζει μορφολογικά η σύσταση του δημόσιου χώρου, αλλά μεταβάλλονται προσωρινά οι σωματικές σχέσεις που αναπτύσσονται σ' αυτόν, οι χρήσεις των στοιχείων του, η επικοινωνία και οι σχέσεις μεταξύ των χρηστών.

Ο δημόσιος χώρος αποτελεί πλατφόρμα δράσεων, είναι μια σκηνή που φιλοξενεί ποικίλες λειτουργίες, συμβάντα και εμπειρίες κατοίκησης. Παιγνιοκεντρικές δραστηριότητες που αναπτύσσονται στον αστικό χώρο, όπως αυτές που αναφέρθηκαν παραπάνω, αποτελούν μέσα έκφρασης που έχουν σχέση με τον τρόπο που κατοικούμε τον χώρο ως χρήστες, τον τρόπο που αντιλαμβανόμαστε το σώμα μας μέσα στον δημόσιο χώρο και την αισθητηριακή εμπειρία που βιώνουμε σε αυτήν την ιδιότυπη αλληλεπίδρασή μας με τους άλλους ανθρώπους. Η ετεροτοπία⁸ του παιχνιδιού, ο παράλληλος κόσμος που ορίζει μέσα στον δημόσιο αστικό χώρο, προβάλλει μια διαφορετική εμπειρία του ανθρώπινου σώματος, των αισθήσεων και παράλληλα πλαισιώνεται από κοινωνικές, πολιτισμικές και πολιτικές αναζητήσεις τις οποίες και εκφράζει δημόσια. Όπως υποστήριζαν και οι καταστασιακοί διεθνείς (S.I.)⁹, η καθημερινή ζωή επανεφευρίσκεται και ο δημόσιος χώρος ζωντανεύει με την κατασκευή καταστάσεων που διαταράσσουν το κανονικό και σύνηθες προκειμένου να προκαλέσουν τον κόσμο να ξεφύγει από τους συνηθισμένους τρόπους σκέψης και δράσης.

11.

16.

14.

17.

12.

15.

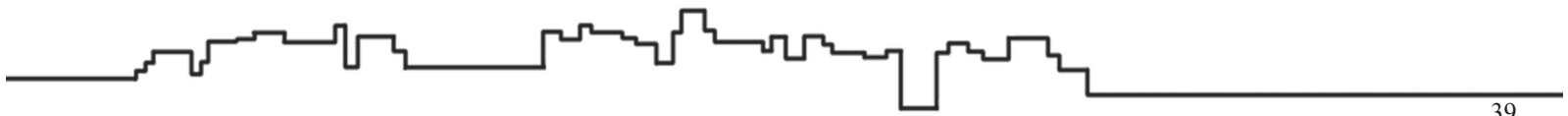

18.

Μέσα σε αντίστοιχο πλαίσιο κινείται και ο Lefebvre, ο οποίος «αναζητά στην ανανεωμένη γιορτή την νέα κεντρικότητα του παιχνιδιού που θα υπερβεί την κοινωνία του νεο-καπιταλισμού όπως την ονομάζει. Στη δική του ουτοπία εμφανίζεται η εικόνα μιας πόλης που πλάθεται ως έργο συλλογικό από τους κατοίκους της, στην παιγνιώδη ελεύθερη δημιουργικότητα της καθημερινής ζωής τους.» Σ. Σταυρίδης, 2006

Οι αστικές δραστηριότητες στον δημόσιο χώρο επαναπροσδιορίζουν τον τρόπο που αντιλαμβανόμαστε την αρχιτεκτονική στις μεταμοντέρνες πόλεις και την αντιμετωπίζουν ως μια σφαίρα δυνατοτήτων, διάδρασης, και κατοίκησης. Σε μια πόλη όπως η Αθήνα, που ο δημόσιος χώρος συρρικνώνεται συνεχώς χωρικά και εννοιολογικά, επιζητείται από τους χρήστες η οικειοποίηση¹⁰ του, όχι απλά ως στέγη της κοινής ζωής τους, αλλά ως ιδιαίτερη βιωματική εμπειρία. Διαφαίνεται έντονη πλέον η ανάγκη των ανθρώπων για έκφραση και για δημιουργική διεκδίκηση του αστικού χώρου μέσα σε ένα διαρκώς μεταβαλλόμενο περιβάλλον ενίοτε δε και φοβικό.

Η έκλειψη του δημόσιου χώρου

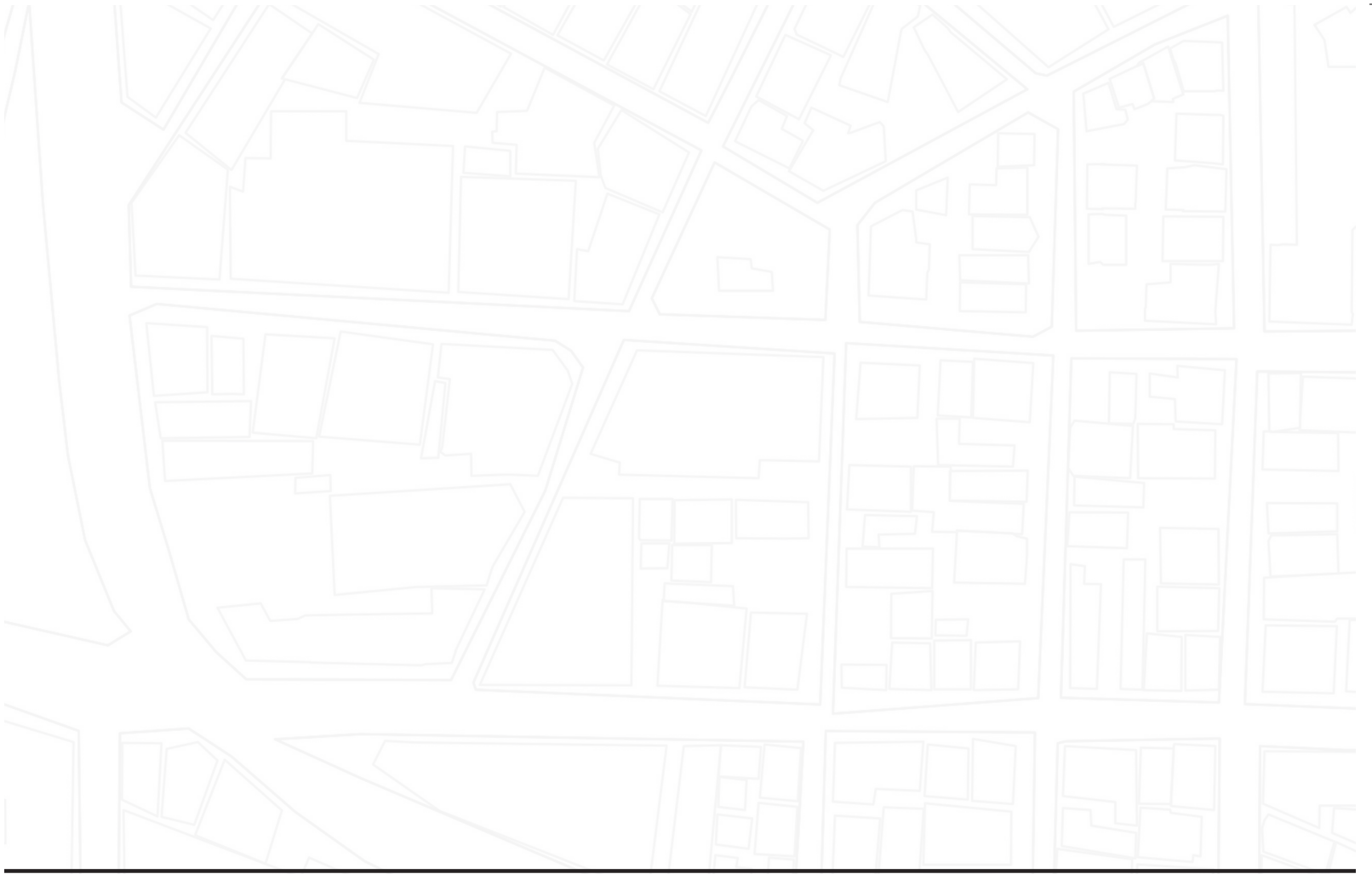

Η δημόσια κοινωνική συμβίωση στις σύγχρονες πόλεις παρουσιάζει ολοένα και μεγαλύτερες δυσκολίες. Ο δημόσιος χώρος έχει χάσει τον παραδοσιακό του ρόλο ως σημείο συνάντησης και επαφής και τείνει να μετατραπεί σε χώρο εξαρτημένος από την κίνηση. Η έκλειψη των ενεργών δημόσιων χώρων διευρύνεται με γοργούς ρυθμούς μέσα στη νέα αστική συνθήκη όπου θέλει την κατανάλωση να είναι η κυρίαρχη δραστηριότητα της καθημερινής ζωής. Κατοικούμε σε πόλεις που επεκτείνονται διαρκώς την ώρα που η ζωή γίνεται όλο και περισσότερο ιδιωτική υπόθεση. Μέσα στο αχανές τοπίο της πόλης, ο κάτοικος αντιμετωπίζει το δημόσιο αστικό περιβάλλον ως χώρο μεταβίβασης από τον ένα ιδιωτικό χώρο στον άλλον, ως έναν μη-τόπο όπου βρίσκεται εκεί έχοντας σκοπό να βρεθεί κάπου αλλού. Το σώμα, οι κινήσεις, οι σκέψεις του δέχονται περιορισμούς και ο ίδιος διστάζει να εκφραστεί και να αλληλοσυσχετιστεί με τους άλλους ανθρώπους μέσα σε έναν έντονα συρρικνωμένο δημόσιο αστικό χώρο. Ο Richard Sennett¹¹ αναφερόμενος στην σύγκυση μεταξύ δημόσιας και ιδιωτικής ζωής τονίζει πόσο έντονα πασχίζουμε να καταστήσουμε αυτοσκοπό την ιδιωτική διαβίωση στις σύγχρονες κοινωνίες, με την ζωή μας να παραμορφώνεται καθώς επικεντρωνόμαστε ολο και περισσότερο στους εαυτούς μας και στερούμαστε τις απολαύσεις της χαμένης ανταλλαγής με τους συμπολίτες μας.

Ο ρόλος του ανοιχτού δημόσιου χώρου ως κέντρου της κοινωνικής ζωής, εξασθενεί μπροστά στις επιταγές της ιδιωτικοποίησης, της κατανάλωσης, των διακρίσεων και του ελέγχου. Η μετανεωτερική απαξίωση του δημόσιου χώρου και της δημόσιας ζωής γενικότερα, αποτυπώνεται έντονα στην ραγδαία ανάπτυξη των μεγάλων αστικών κέντρων αναψυχής, των mall και των φρουρούμενων κοινοτήτων που υποκαθιστούν τους πραγματικούς δημόσιους χώρους. Η αστική εμπειρία του πολίτη παραποιείται και μεταβάλλεται. Ο ίδιος αντιμετωπίζεται ως πελάτης-καταναλωτής, όπου η ένταξή του στη νέα αστική πραγματικότητα ή ο αποκλεισμός του απ' αυτήν καθορίζεται από οικονομικά, κοινωνικά ή και πολιτικά κριτήρια.

Η απορρόφηση του ατόμου σε οικείες υποθέσεις και η εξέλιξη της ζωής του μόνο στο πλαίσιο του στενού του περιβάλλοντος, αποτελεί επιστροφή στον φυλετισμό και ανάπτυξη συμπιεσμένων και περιορισμένων κοινωνιών. Είναι, κατά τον R. Sennett, σημάδι μιας απολίτιστης κοινωνίας. Όπως χαρακτηριστικά λέει, “Η αγάπη του γκέτο, ειδικά των μεσο-αστικών γκέτο, δεν δίνει την ευκαιρία στο πρόσωπο να εμπλουτίσει τις αντιλήψεις του, την εμπειρία του, και να αποκτήσει την ικανότητα να θέτει υπό αμφισβήτηση τις κατεστημένες καταστάσεις της ζωής του.”

Το αστικό περιβάλλον λειτουργεί πλέον ως καταναλωτικό αγαθό, με περιφρουρημένες περιοχές, ιδιωτικοποιήσεις, μαύρες τρύπες και υπολείμματα δημόσιων χώρων που δεν συμμετέχουν στην καθημερινή κοινωνική ζωή των κατοίκων της πόλης. Η παραποίηση του δημόσιου χώρου μέσω επεκτατικών-εμπορικών πολιτικών και καταστάσεων ελέγχου, αποδυναμώνει την ιδιότητα του πολίτη στο σύγχρονο περιβάλλον της πόλης. Η αδράνεια και η συρρίκνωση του δημόσιου χώρου, η χρηματιστηριοποίηση και η υπερκατηγοριοποίηση του, έτσι όπως εξελίσσεται στην σύγχρονη πόλη, αποτελούν καταστάσεις που επηρεάζουν και διαμορφώνουν την καθημερινή ζωή των πολιτών, σε μια πόλη που αποτελεί πεδίο διαρκών αλλαγών και εντάσεων, συναντήσεων, κοινωνικών ανασχηματισμών και στιγμιότυπων κατοίκησης.

Η δημόσια ζωή, δηλαδή το μέρος της ζωής του ανθρώπου που βρίσκεται έξω από τον κύκλο της οικογένειας και των στενών του φίλων, θεωρείται ως το μέσο με το οποίο ο άνθρωπος μετατρέπεται σε κοινωνικό-πολιτισμένο ον. “Η πόλη αποτέλεσε την εστία για γνήσια κοινωνική ζωή, για την σύγκρουση και το παιχνίδι συμφερόντων, για την εμπειρία του ανθρωπίνως δυνατού, κατά το μεγαλύτερο μέρος της ιστορίας του πολιτισμένου ανθρώπου. Ωστόσο, αυτή πολιτισμένη δυνατότητα βρίσκεται σήμερα σε λήθαργο”. R.Sennett

Μια ερμηνεία του δημόσιου χώρου που θα αποδώσει στην πόλη τον κοινωνικό ρόλο που της αντιστοιχεί, ανέπτυξαν και οι Καταστασιακοί Διεθνείς (S.I.). Για τους S.I., παιγνιοκεντρικές δράσεις όπως η περιπλάνηση, ο εντοπισμός στοιχείων και η δημιουργία προσωπικών ή συλλογικών ιστοριών, «καταστάσεων» μέσα στην πόλη απελευθερώνουν τα άτομα από τους προκατασκευασμένους ρόλους και τα ωθούν να δραστηριοποιηθούν κοινωνικά. Οι S.I. όπως και ο R. Sennett, θεωρούν το πνεύμα του παιχνιδιού ως μια ενεργό δύναμη για την δημόσια έκφραση, ως το είδος της ψυχολογικής κατάστασης που θα ξυπνήσει την παιδική δύναμη των ατόμων για κοινωνικότητα και έκφραση μέσα στον δημόσιο χώρο.

Επίλογος

Ο δημόσιος χώρος αποτελεί τόπο κατοικίας για τον άνθρωπο της πόλης. Είναι μια ανοιχτή σκηνή μέσα στην οποία οι ανθρώπινες δραστηριότητες και η συνεχής εναλλαγή τους, οι ροές, οι κινήσεις, οι συναντήσεις και οι συγκρούσεις αντανακλούν τον τρόπο που οι κάτοικοι αλληλεπιδρούν με τον χώρο που τους περιβάλλει. Οι καθημερινές πρακτικές, οι ιδιότυπες σωματικές δραστηριότητες στον χώρο, οι κοινωνικές δράσεις, οι τρόποι που οι άνθρωποι κατοικούν τον δημόσιο χώρο αλλά και αντιδρούν σε αυτόν, εκφράζουν την ζωή τους, της καθημερινότητας τους αλλά και την κοινωνία στο σύνολό της. Ο δημόσιος χώρος δεν αποτελεί μια στατική πραγματικότητα αλλά παράγεται και αναπαράγεται διαρκώς μέσα από το ανοικτό δίκτυο της παραγωγικής διαδικασίας, των κοινωνικών και πολιτικών πρακτικών, των ανθρώπινων σχέσεων, αναζητήσεων και συγκρούσεων.

Η οικειοποίηση του δημόσιου χώρου, ως βασικό στοιχείο της ζωής στην πόλη, δεν είναι μόνο το δικαίωμα να καταλαμβάνουν οι κάτοικοι τον ήδη υπάρχοντα χώρο, αλλά είναι επίσης το δικαίωμα να παράγουν δημόσιο χώρο που ανταποκρίνεται και ικανοποιεί τις ανάγκες τους. Ο χώρος οφείλει να παράγεται με ένα τρόπο που θα ανταποκρίνεται σε μια ολοκληρωμένη και πλήρης χρήση του από τους κατοίκους στην πορεία της καθημερινής τους ζωής. Η παρατήρηση των μορφών κατοίκησης του δημόσιου χώρου σε μια κοινωνία, ο σεβασμός του χώρου, των πολιτισμικών και κοινωνικών σχέσεων και των ανθρώπινων σωμάτων που τον απαρτίζουν, είναι στοιχεία που συμβάλλουν στην δημιουργία ενεργών δημόσιων χώρων όπου ο ρόλος τους στον αστικό ιστό δεν θα ορίζεται ως ιδιωτική περιουσία, εμπόρευμα, ή μέσο προβολής και καταξίωσης, αλλά ως ένα ανοικτό πεδίο κοινωνικών σχέσεων και βασικό συστατικό της ανθρώπινης ζωής στην πόλη.

Ο χώρος σχεδιάζεται και παράγεται από τις πολύμορφες πρακτικές κατοίκησης των ανθρώπινων σωμάτων και την εκφραστική τους ανάπτυξη όπως αυτή εγγράφεται στον δημόσιο αστικό χώρο αλλά και στο εθιμικό και ηθικό υπόστρωμα αυτού του χώρου. Οι άνθρωποι με την δραστηριότητά τους στην πόλη, κοινωνικοποιούνται, παράγουν χώρο, παράγουν συμπεριφορές και πολιτικές, αντιδρούν και εμπλέκονται σε πρακτικές δημόσιας έκθεσης. Ο δημόσιος χώρος αποτελεί σκηνικό εμφάνισης, επίδειξης, συνήθειας, αντανακλαστικής αντίδρασης και έκφρασης των ανθρώπινων σωμάτων καθώς η έννοια της κατοίκησης συνδέεται έντονα με την έννοια της σωματικότητας.

Από την ανάλυση πρακτικών κατοίκησης του δημόσιου χώρου στο κέντρο της Αθήνας, υπό το πρίσμα καθημερινών λειτουργικών καταστάσεων αλλά και αντισυμβατικών δράσεων (όπως είναι το παιχνίδι ή η εξέγερση), προκύπτουν ερωτήματα που έχουν σχέση με τον τρόπο που ως χρήστες, αντιλαμβανόμαστε και βιώνουμε, σωματικά και συναισθηματικά, τον αστικό χώρο που μας περιβάλλει. Έναν χώρο δημόσιο που συνεχώς συρρικνώνεται χωρικά και νοηματικά καθώς το άτομο στρέφεται όλο και περισσότερο στον εαυτό του και στην κλειστή ιδιωτική του ζωή.

Ένα ερώτημα που τίθεται αφορά τη σχέση που έχει το ανθρώπινο σώμα, ως κοινωνική κατασκευή, με τον δημόσιο χώρο, στη σύγχρονη κοινωνία της μεγαλούπολης και τον τρόπο που οι νοηματοδοτήσεις συμπράτουν με τα υλικά αντικείμενα, τα κτίρια και τις θεσμίσεις της πόλης. Σε πιά βαθμό και με ποιους τρόπους οι κάτοικοι κινούνται μέσα στον χώρο, τον οικειοποιούνται, τον αντιλαμβάνονται, τον διεκδικούν, ή τον χρησιμοποιούν μηχανικά και περιορισμένα. Αν ο δημόσιος χώρος αποτελεί για το άτομο, ένα πεδίο αναστοχασμού, ένα απειλητικό περιβάλλον, έναν αδιάφορο ανταγωνιστικό μεταβατικό τόπο, έναν χώρο επιτέλεσης, ένα σημείο έμπνευσης και φαντασίας, έναν πεδίο έκφρασης, επικοινωνίας και σύγκρουσης...

Βιβλιογραφία

Βιβλία- Άρθρα- Διαλέξεις

- _ Public Space-δημόσιος χώρος αναζητείται, ΤΕΕ/ΚΤΜ, 2011
- _ Το δικαίωμα στην πόλη, Henry Lefebvre, εκδ. Παπαζήσης 1977
- _ Οι μετέωροι χώροι της ετερότητας, Σταύρος Σταυρίδης, εκδ. Αλεξάνδρεια, 2010
- _ Από την πόλη οθόνη στην πόλη σκηνή, Σταύρος Σταυρίδης, εκδ. Ελληνικά γράμματα, 2002
- _ Η ποιητική του χώρου, Gaston Bachelard, εκδ. Χατζηνικολή, 1982
- _ Η παρακμή του αστικού πολιτισμού, Παναγιώτης Κονδύλης, εκδ. Θεμέλιο, 2007
- _ Έκθεση περί της κατασκευής καταστάσεων, Guy Debord, εκδ. Ελεύθερος τύπος, 1998
- _ Οι αόρατες πόλεις, Italo Calvino, εκδ. Καστανιώτη, 2004
- _ Περί αλλοτινών χώρων-Ετεροτοπίες (1967), Michel Foucault, Ομιλίες και Γραπτά 1984, Architecture Mouvement Continuite τεύχος 5ο, 46-49
- _ PARKOUR: creating loose spaces, Geografiska Annaler: Series B, Human Geography, 2012, page 17-30
- _ Τα επτά βιβλία της πολεοδομίας, Καρύδης Δημήτρης, εκδ. Παπασωτηρίου, 2008
- _ Η τυραννία της οικειότητας, Richard Sennett, εκδ. Νεφέλη, 1999
- _ Νεοελληνική αρχιτεκτονική, Φιλιππίδης Δημήτρης, εκδ. Μέλισσα, 1984
- _ Ζητήματα θεωρίας στον αστικό σχεδιασμό, Γεωργουλής Δημήτρης, εκδ. Παπαζήσης, 1993

- _ Ιωαννίδης, Γ.Δ., Το ξεπέραςμα της τέχνης. Ανθολογία κειμένων της Καταστασιακής Διεθνούς, 1985 και 1999.
- _ Μετακινούμενες διαλογικές διατάξεις για την ενίσχυση του δημόσιου χαρακτήρα του δρόμου, Ντάφλος Κώστας, ΕΜΠ
- _ Το παρκουρ, ο χώρος, το σώμα και η πόλη, Γεωργέλης Σταύρος, ΔΠΜΣ, ΕΜΠ
- _ Παιγνιώδεις διαδράσεις: από τη Νέα Βαβυλώνα στο blur pavilion, Κατσαραγάκη-Κυριαζή, Διάλεξη ΕΜΠ
- _ Δημόσιου χώρου χρήστες αναζητούνται, Μπίστη Μαριάννα, Διάλεξη ΕΜΠ, 2012
- _ Συλλογικές πρακτικές και δημόσιος χώρος- η περίπτωση του Δεκέμβρη, Πάλλιου-Παπασταύρου, Διάλεξη ΕΜΠ, 2009

Διαδικτυακές πηγές

- _ <http://tvxs.gr/news>
- _ <http://www.rebelnet.gr>
- _ <http://kompreser.espivblogs.net/2011/04/02/endiamesoixwroi>
- _ <http://www.u-topia.gr>
- _ <http://www.grsr.gr>

_ <http://tvxs.gr/news/έγραψαν-είπαν/η-καθημερινή-ζωή-η-ασθένεια-και-ο-καπιταλισμός-στην-εποχή-της-κρίσης>
_ <http://www.pearltrees.com>
_ <http://www.reconstruction.gr>
_ <http://el.wikipedia.org/wiki/Παρκοῦρ>
_ http://www.academia.edu/2091265/_Lateral_Territory
_ <http://www.pestola.gr/parkour-in-athens-greece/>
_ <http://faculty.washington.edu/mpurcell/geojournal.pdf>
_ <http://chanceoperations.blogspot.gr/2011/05/right-to-city-henri-lefebvre.html>
_ <http://fugitive.quadrantcrossing.org/2009/08/the-city-be-the-rhythm-invisible-rhythm-ii/>
_ http://news.kathimerini.gr/4Dcgi/4Dcgi/_w_articles_civ_12_05/03/2006_175854
_ https://athens.indymedia.org/front.php3?lang=el&article_id=1442668
_ <http://tvxs.gr/webtv/ντοκιμαντέρ/ρχσ-το-χρονικό-μιας-προαναγγελθείσας-δολοφονίας>
_ <http://tvxs.gr/news/φάκελος-δεκέμβρης-2008>
_ <http://ilesxi.wordpress.com/2012/09/19/για-μια-χωρική-κοινωνιολογία-των-κοιν/>
_ <http://courses.arch.ntua.gr>
_ <http://parkourpedia.com>
_ <http://news.bbc.co.uk/2/hi/entertainment/1939867.stm>
_ <http://en.wikipedia.org/wiki/Dérive>

Πηγές εικόνων και σκίτσων

- εικ.1 : <http://resistance69.blogspot.gr>
εικ.2 : <http://www.delo.si/novice/svet/grski-praznicni-duh.html>
εικ.3 : http://eekmag.blogspot.gr/2012/12/blog-post_5.html
εικ.4 : <http://tvxs.gr/news/all>
εικ.5 : <http://www.antinews.gr>
εικ.6 : <http://acidcow.com/pics/9579-riot-dog-27-pics.html>
εικ.7 : <http://www.youtube.com/user/trnx48?feature=watch>
εικ.8 : <http://deskpoper.com/parkour-traceurs-750/>
εικ.9 : <http://asteroid2.blogspot.gr/2010/09/street-tango.html>
εικ.10 : <http://tsoumpasphotogallery.ning.com>
εικ.11 : <http://www.elculture.gr/>
εικ.12 : <http://www.panoramio.com/>
εικ.13 : <http://loutraki1.blogspot.gr/>
εικ.14 : <http://www.artfools.gr/>
εικ.15 : <http://www.tumblr.com/>
εικ.16 : <http://www.lifo.gr/mag/features/3571>
εικ.17 : <http://skateramp.wordpress.com/>
εικ.18 : <http://www.enet.gr/?i=news.el.article&id=184090>

Λοιπά σκίτσα και φωτογραφίες : προσωπικό αρχείο

Ειδικό λεξιλόγιο

---

1. Η **πόλη** αποτελεί το χτισμένο περιβάλλον μέσα στο οποίο το πλήθος δραστηριοποιείται και αλληλοσχετίζεται. Είναι ο κοινωνικός χώρος που περιλαμβάνει το σύνολο των επιρροών, των επιθυμιών, των γνώσεων, των δεξιοτήτων, των ανταλλαγών και της αλληλεπίδρασης των διαφορετικών κουλτούρων. Η πόλη κουβαλάει στο σώμα της όλο το παρελθόν και την συλλογική μνήμη των κατοίκων αλλά συνάμα, με τον τρόπο που κατοικείται και εξελίσσεται ως ζωντανός οργανισμός, θέτει τις συνθήκες για το μέλλον τους, θετικές ή αρνητικές.

2. «Η διατήρηση του όρου **θεατρικότητα** υποδεικνύει μια θεμελιώδη πρόταση: στο θέατρο βλέπουμε με καθαρότητα μια μορφή εκφραστικής συμπεριφοράς που χρησιμοποιείται λιγότερο φανερά στις περιστάσεις της καθημερινής αλληλεπίδρασης των ανθρώπων αλλά και σε περιστάσεις έκτακτων συμβάντων που διαθλούν ή τροποποιούν τις κοινωνικές σχέσεις δύναμης.» Σ. Σταυρίδης (2002)

3. Υιοθετώντας απόψεις των καταστασιακών, ως **παιχνίδι** μπορούμε να θεωρήσουμε μια ψυχοσωματική εμπειρία που αναζητά την δημιουργικότητα, την συμμετοχή, την συνάντηση, την οικειοποίηση, ως μέσο επικοινωνίας των ανθρώπων μεταξύ τους και με το περιβάλλον τους. Με το παιχνίδι έχουμε μια έντονη διάδραση του ατόμου με τον κτισμένο χώρο που το περιβάλλει, στο πλαίσιο μιας παιγνιώδους διάθεσης απαλλαγμένης από τις επιταγές της λειτουργικότητας και της καθημερινότητας.

4. Οι **δρόμοι** αποτελούν οργανωτικά στοιχεία μιας πόλης και βασικούς χώρους του αστικού περιβάλλοντος στο πλαίσιο των οποίων εμφανίζεται έντονη ανθρώπινη δραστηριότητα και κίνηση. Είναι οι τρόποι με τους οποίους οι άνθρωποι προσεγγίζουν την πόλη, κινούνται σ' αυτήν, την ανακαλύπτουν και την ζούν. Λειτουργούν και ως κανάλια κίνησης που συνδέουν διαφορετικά σημεία μέσα στο χώρο αλλά και ως τόποι συναντήσεων και επαφών, ανταλλαγών και συναναστροφών. Είναι χώροι με ποικίλες και ετερογενείς κοινωνικές δραστηριότητες, ανατροπές, μεταβαλλόμενα σκηνικά και έντονη δυναμική.

5. Το **αντικείμενο** πέρα από το καθιερωμένο νόημά του, μπορεί να αποκτήσει και νέα υποκειμενικά νοήματα. Η υλική μορφή του αντικείμενου είναι καθορισμένη και δύσκολα αλλάζει, αλλά το περιεχόμενο του ως έννοια μπορεί να αλλάξει ανάλογα με τον εκάστοτε χρήστη, το περιβάλλον και την κατάσταση.

6. Το πρώτο και φυσικότερο τεχνικό αντικείμενο αλλά συγχρόνως και μέσο του ανθρώπου είναι το **σώμα** του. Οι τεχνικές του σώματος είναι οι τρόποι με τους οποίους οι άνθρωποι παραδοσιακά, σε κάθε κοινωνία χρησιμοποιούν το σώμα τους.

7. **dérive** (literally "drift" or "drifting"): ορίζεται από τους Καταστασιακούς ως μια περιπλάνηση η οποία συνίσταται στην πρακτική μιας συναρπαστικής μετακίνησης μέσα από αιφνίδιες αλλαγές ατμόσφαιρας, αποτελώντας ταυτόχρονα ένα μέσο μελέτης της ψυχογεωγραφίας και της καταστασιακής ψυχολογίας. Είναι ένα συμμετοχικό παιχνίδι αστικών δράσεων και παράδοξου νομαδισμού που δεν λειτουργούσε τυχαία αλλά με την επίγνωση των συναισθηματικών έλξεων και απωθήσεων συγκεκριμένων ζωνών της πόλης.

8. **ετεροτοπίες**: «χώρος ψευδαισθήσεων ο οποίος καταγγέλλει σαν ακόμα πιο απατηλό κάθε πραγματικό χώρο, όλες τις τοποθεσίες στο εσωτερικό του οποίου η ανθρώπινη ζωή είναι οριοθετημένη» M. Foucault, 1967

9. **S.I. (Situationist International)**: καλλιτεχνικό κίνημα στον ακροαριστερό χώρο στην Ευρώπη της δεκαετίας του 1960.

Συγκροτήθηκε από θεωρητικούς, καλλιτέχνες, ακαδημαϊκούς, αρχιτέκτονες, πολιτικούς κ.α. Η δράση τους επηρέασε την πολιτική γραμμή της Αριστεράς καθώς και τα γεγονότα που ξέσπασαν τον Μάιο του 1968. Η ερμηνεία του χώρου, μέσω της περιπλάνησης, ο εντοπισμός στοιχείων και η δημιουργία προσωπικών ή συλλογικών ιστοριών, «καταστάσεων», παραπέμπει στην καταστασιακή πόλη. Δηλαδή στην πόλη όπως την αντιλαμβάνονται οι καταστασιακοί. Η καταστασιακή πόλη χαρακτηρίζεται από την εναλλαγή των ατμοσφαιρών και διαφέρει από τις σημερινές «πόλεις του θεάματος» όπου πρωταγωνιστεί το θέαμα, μέσω της εικόνας και της υπερβολικής πληροφορίας. Καταλύτης, στο όραμα των καταστασιακών για την «πόλη του παιχνιδιού», είναι η συμμετοχή στη «κατασκευή καταστάσεων». Αυτή η πρακτική, έχει σκοπό να απελευθερώσει τους κατοίκους από τους προκατασκευασμένους ρόλους και να τους κάνει από θεατές-δράστες. Στην ουσία επιδίωξαν την μετατόπιση του συστήματος αναφοράς από αυτό της οργανωμένης από τα δίκτυα ρευστής μάζας σε αυτό της πλανώμενης μονάδας, ορίζοντας μια νέα πολλαπλότητα. Η πόλη νοείται ως λαβύρινθος μιας πολυδιάστατης οντότητας: της σύνθεσης των ανθρωπογενών χώρων και των διαδοχικών επαναπροσδιορισμών των ορίων της, που μέσω της εμπειρίας τους οι περιπατητές έχουν ανακαλύψει σε μια διαρκή διαδικασία ανείρσεως της δομής της.

10. «Η **οικειοποίηση** μεταφράζεται ως το σύνολο των πρακτικών που τα εκάστοτε συλλογικά ή ατομικά υποκείμενα χρησιμοποιούν-επιστρατεύουν για να οριοθετήσουν την «κυριαρχία» τους πάνω σε ένα συγκεκριμένο τόπο. Αυτή η διαδικασία λαμβάνει χώρα τόσο σε πραγματικό όσο και σε συμβολικό επίπεδο.» H. Lefebvre
Ο ίδιος ορίζει το δικαίωμα της οικειοποίησης ως την δυνατότητα των πολιτών να έχουν πρόσβαση, να χρησιμοποιούν και να καταλαμβάνουν τον δημόσιο αστικό χώρο. (**H. Lefebvre**, 1901-1991, Γάλλος μαρξιστής φιλόσοφος και κοινωνιολόγος γνωστός για την πρωτοποριακή κριτική της καθημερινής ζωής, για την εισαγωγή της έννοιας του δικαιώματος στην πόλη και την παραγωγή κοινωνικού χώρου.)

11. **Richard Sennett**, γεννημένος το 1943, καθηγητής Κοινωνιολογίας στο London School of Economics και στο Πανεπιστήμιο της Νέας Υόρκης. Ενας από τους σημαντικότερους στον κόσμο στοχαστές στα θέματα της ανάπτυξης των πόλεων, της φύσης της εργασίας στη σύγχρονη κοινωνία, αλλά και της κοινωνιολογίας του πολιτισμού.

